

Forfatter: Sthen, Hans Christensen

Titel: Udrag fra En liden Vandrebog

Citation: Sthen, Hans Christensen: "En liden Vandrebog", i Sthen, Hans Christensen: *En liden Vandrebog*, udg. af JENS LYSTER ; JENS HØJGARD , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1994, s. 221. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-sthen01val-shoot-idm140299310954272/facsimile.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: En liden Vandrebog

hvor ypperlig han kunde »korrigere og rette« gamle Folkesange til aandelige Viser. Ham kunde det ligge nær nok at bearbejde den gamle Dagvise til Brug i sin Skole. Men, som sagt, det er kun en Gisning, og den styrkes i alt Fald ikke ved at Dagvisen ikke findes optaget i nogen af hans egne Bøger, hvor der ellers er Viser og aandelige Sange i Mængde.»

Året efter fremkom Brandt i DKT 1887 657-663 med en udtrykkelig korrektion af det sidste forbehold og bad sine læsere rette denne passus til: »og hvad der styrker min Gisning er, at den findes i hans saa kaldte »Vandrebog«, og det under saadanne Omstændigheder, der stærkt kunde tyde paa, at han staar i et nærmere Forhold til den.« Om Vb oplyser Brandt, at den iflg. titelbladet indeholder bønner og sange »komponerede og skrevne« af H.C.Sthen. Bortset fra to salmer med fremmede forfattermærker er der ingen tekster i Vb, som ikke stammer fra udgiveren. Ved at anbringe DV umiddelbart foran sin egen morgen- og aftensang »ordret som den stod i Kirkesalmebogen.. ligger en Antydning af, at til den stod han i et nærmere Forhold, og den havde han en vis Ret til at omgaaes med ligesom med sine andre Bearbejdelser og Oversættelser.« Også i Sthen-monografien 1888 s. 14 og 51 henviser Brandt til sin »Formodning.., at det er Sthen, vi skylder den Form, hvori Dagvisen er bleven bevaret, og er det saa, da maa det sikkert være sket i de første Aar, han virkede som Skolemester, saa den fik Tid til at blive bekjendt og af H.Thomissen kunde blive optaget i hans Salmebog (1569)«.

I Dansk Tidsskrift 1904 433-446 skriver P.Severinsen hertil, lidt uklart og selvmodsigende, at bearbejdelsen af DV i Th må være noget ældre end 1569, siden Thomisson uden videre kalder den for »den gamle kristelige Dagevise« og regner den for at være fra den papistiske tid. »Paa den anden Side har den ikke naaet at komme med, da Tillægene til Hans Tavsens Salmebog afsluttedes 1553. I denne Mellemtid maa vel Bearbejdelsen være sket«. Severinsen anser det – vel af tidsmæssige grunde? – for »en ret usandsynlig Gættning«, at Sthen skulle være bearbejderen, og peger snarere på »Sjællands Biskop Hans Albertsen, der røber fin

Fortrolighed med den gamle Folkevisetone i Sangen »Jeg ved en Urt baade dejlig og bold«. En ubestemt Tradition tilføjer ham flere Salmer, og han kunde meget vel være Dagevisens Fornyer». Severinsens gæt forekommer endnu svagere end Brandts og savner enhver begrundelse for, hvorfor stiftsprovst Hans Thomsson skulle fortie sin biskops indsats som fornyer af DV. Eftersom Th bruger at anføre forfatternavne ved de tekster, der er begået af adelige og gejstlige notabiliteter, må vi ved tavsheden ved DV slutte, at bearbejderen enten er ukendt for Thomsson eller ikke i 1569 har haft en status, der gjorde det formålstjenligt at anføre hans navn.

Severinsen fremlægger sangtekster fra tiden mellem ca.1470 og 1544, der i visse formuleringer kan have den gamle DV som deres forudsætning. Det er den eneste rimelige forklaring på, at den latinske julesang *Dies est letitia* i 1544 kan begynde »*Den signede Dag er voss beted/ thi maa wi frilige quæde...*«, ligesom det også må være afsmitning fra DV's str.1,4, når julesangens str.6,9-10 lyder »da föddis den Herre baade mild oc blid/ oss alle til glæde oc fromme.« I mariavisen: *Gudh födhers makth keller ick oppa* (aftrykt BH I nr.XII efter håndskriftet AM 76,8^o fra ca.1470. I sin helhed er AM 76,8^o senest udgivet i *A Danish Teacher's Manual*, Lund 1993) begynder str.15 »*Wära alth then tingh, i wendhen er/ och all then tingh, som gwddh hawer kier...*«, der minder om Th's DV str.5 »*Maar alle de træ i Verden er/...*«. Ligeledes er Severinsen ikke i tvivl om, at Th's DV str.7, som ikke findes i hverken C4 eller i den islandske opskrift AM, må have påvirket disse linier i den svenske vise om slaget ved Bränkyrka 1518: »*Eviinnerlig tid han är så lång/ ho det vil rät betänka./ Den, Falskhet brukar, för honom är tvång/ i pinone neder sänkte...*«. Dog viger Severinsen tilbage for den nærliggende konklusion, at så må Th's DV altså have forebygget inden reformationen.

Om DV's videre skæbne skriver Severinsen, at den snart blev den eneste kendte tekst, der ikke måtte mangle i nogen salmebog. På den baggrund finder han det underligt, at den udelukkedes af Kingos salmebog. Men har Severinsen ret i sin påstand